

Hvat snýr tað seg um ?

Rentuspekulatióin

Nógv hevur verið tosað um rentuspekulatióin í seinastuni: hvør spekulerar, hvussu nógv fólk snýr tað seg um og hvussu nógvan pening snýr tað seg um.

Í hesum teigi skulu vit bert taka ein spurning fyrir: hvussu gongur tað fyrir seg? Kjarnin í manna-gongdini er sera einföld. Tú fert til ein útlendskan banka og biður hann læna tær tvær miljónir. Renta: 12% árliga. Tú hevur sostatt bundið teg til eina rentuútreiðslu uppá 240.000 krónur árliga.

Tú setur tær báðar miljónir inn í ein fýr-oyskan pengastovn. Renta: 10% árliga. Tú fært sostatt forsvara 200.000 krónur av rentunum til útlenska bankan.

Hevur tú eina A-inntøku uppá 300.000 krónur, so fara 150.000 krónur í skatti. Til nýtslu: 150.000 krónur.

Men tú hevur rentuútreiðslur í útlenska bankanum: 240.000 krónur. 42% av hesum hevur tú loyvi at draga frá álíknaða skattinum. 42% av 240.000 krónum er 100.800 krónur, og tað dregur tú frá teimum 150.000 kr., tú hevur fingið álíknaðar. Skattur at gjalda: 49.200 kr.

Afrat hesum skal leggjast skattingin av teimum rentunum, tú fært av innistandandi í føroyska peningastovninum. Skatturin av teimum 200.000 krónum er 1/2% ella 1000 krónur. Samtaldur skattur: 50.200 krónur.

Altso: í mun til A-inntøkuna uppá 300.000 kr. er skatturin 16,7%. Hóast ta stóru rentuútreiðsluna, so hevur rentuspekulanturin eina nógv størri tóka inntøku enn tann, ið ongar rentur hevur at draga frá. Eftir eru knapt 210.000 krónur ella útvið 60.000 krónur meira enn ein A-skattgjaldari við somu A-inntøku hevur eftir.

Samlaðu útreiðslurnar (skattur íroknaður) eru 58% av samlaðu inntøkunum; kortini hevur rentuspekulanturin væl meira til sín sjálvs enn hann, ið skal gjalda 50% av síni A-inntøku í skatti.

1. Útgangsstoði

A-inntøka.....	300.000 kr.
Lán.....	2.000.000 kr.
Rentuútr. 12% av 2 mió. ...	240.000 kr.
Innistandandi.....	2.000.000 kr.
Rentuinnt. 10% av 2 mió. ...	200.000 kr.

2. Skatting

Skattur av A-inntøku.....	150.000 kr.
- 42% av rentuútr.....	100.800 kr.
Skattur eftir frádr. av r.útr. ...	49.200 kr.
Skattur av rentum 1/2%.....	1.000 kr.
Skattur at gjalda.....	50.200 kr.

3. Heildaruppperð

	Inntøkur	Útreiðslur
A-inntøka.....	300.000,-	
Rentur.....	200.000,-	
		240.000,-
A-skattur (eftir frádrátt).....		49.200,-
Rentuskattur.....		1.000,-
Samtalt.....	500.000,-	290.200,-

Tøk inntøka: 209.800,- krónur.

Eingin almenn definition finst av orðinum 'rentuspekulantur'. Tað er ikki ólógligt at vera spekulantur, - heldur ikki um tú spekulerar innan fyrri lógarkarmin, men við heilt øðrum endamáli enn tí, sum rentufrádráttarmøguleikin - sambært politikk-arunum - varð ætlaður til, tá lógin varð samtykt (biligari at setast í búgv og eggjan til uppsparing og fløgur).

Ein óformlig definition av orðinum rentuspekulantur kundi verið: ein, ið ikki lænir fyrri at figgia nýtslu ella fløgu, men sum lænir fyrri at fáa rentur, ið partvís kunnu dragast frá í skattinum. Við øðrum orðum: ein, ið lænir fyrri at sleppa biligari í skatti, og harvið fær meiri pening tókan.

ówh

Rentuspekulatióin. Vist vaksin, men óvist hvussu nógv

Rentufrádrátturin er tvífaldaður síðani 1987

Samtalda skattagrundarlagið er bert hækkað við góðum 39 % í sama tíðarskeiði, vísa töluni frá Líkningarráðnum

Hvussu stór er rentuspekulatióin? Eingin veit tað við vissu. Tann stovnur, sum átti at vita mest um tað er Líkningarráðið.

INGIN UPPGERÐ AV SPEKULATIÓIN
Eingin beinleiðis uppperð fylgiggur av hesum óalmennta fyrirbrigið, sum eitur 'rentuspekulatióin'; ein uppperð vildi kravt eina nágreiniliga uppperð av

hvørjum persóni sær. Í teimum varlugu orðingunum dylið ráðið illa, at rentuspekulatióin er stór og hevur verið alsamt vaksandi síðstu árin.

GREIÐ ÁBENDING
Ein ábending um vaksandi rentuspekulatióin gevur samlaði rentufrádrátturin, sum ráðið hevur gjørt upp. Samlaðu rentufrádrátt-

irnir í 1985 vóru 126 mió. kr.; í 1989 vóru teir komnir uppá 249 mió. kr. (hóast lægri rentustøði). Hetta er ein vøkstur uppá 97,6%. Til samanberingar kann nevast at samlaðu skattskyldugu inntøkurnar bert eru hækkaðar við 38,8%.

EISINI AÐRAR ORSÓKIR

Um orsøkurnar til hæk-

kingina í rentufrádráttinum nevnr Líkningarráðið, at persónar hava verið noyðdir at tikið lán orsakað av tapi, tá stórir partur av farmaskipaflotanum varð seldur, og at lánveitingin til sethús er hækkað og sum triðu orsøkina: rentuspekulatióin.

EITT FÁTAL

Líkningarráðið hevur eis-

OVAST

Talvan visir prosentvísu gongdina í skattskyldugu inntøkuni í Føroyum. Töluni fyrri 1985 verða sett = 100, og töluni eftirfylgjandi ár verða roknaði út frá hesum.

Í MIDJUNI

Teir frádráttirnir, sum eru drignir frá skattinum 1985-1989. Töluni eru í milliónum krónum

NIDAST

Sama talva sum niðast, bert umroknað til vísitól. 1985 er sett = 100 og eftirfylgjandi ár roknað út frá hesum. T.d. sæst, at samtaldi rentufrádrátturin er óktr við 97,6%, meðan allir frádráttir undir einum bert eru óktr við 37,1%

Skattskyldug innt. (1985 sett til 100)	1985	1986	1987	1988	1989
A-inntøka	100,0	111,7	119,6	135,4	141,4
B-inntøka	100,0	114,5	136,4	135,0	121,9
Lønt. frádráttur	100,0	108,5	108,9	116,2	123,3
Frádr. í inntøku	100,0	134,1	283,5	228,1	212,5
Saml. skatts. innt.	100,0	111,7	118,4	134,6	138,8

Frádráttir í skatti (1 mill. kr.)	1985	1986	1987	1988	1989
Rentufrádráttur	126	142	183	232	249
Pers. frádráttur	174	182	191	203	210
Aðrir frádráttir	63	72	76	46	43
Frádráttir tils.	364	398	451	482	499

Frádráttir í skatti (1985 sett til 100)	1985	1986	1987	1988	1989
Rentufrádráttur	100,0	112,8	144,9	183,8	197,6
Pers. frádráttur	100,0	104,9	110,0	117,0	120,6
Aðrir frádráttir	100,0	114,2	120,4	72,4	68,3
Frádráttir tils.	100,0	109,3	123,9	132,4	137,1